

CRNA GORA

Ministarstvo pravde

Ministarstvo unutrašnjih poslova

INFORMACIJA

**O SPROVOĐENJU INSTRUMENTA ZA PRETPRISTUPNU POMOĆ (IPA) U OBLASTI PRAVOSUĐA I
UNUTRAŠNJIH POSLOVA**

pripremljena u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, II Dio – preostale obaveze,
1. b), Tematski dio u oblasti politički sistem,
unutrašnja i vanjska politika, tačka 66.

Podgorica, oktobar 2013. godine

I Uvod

Informacija o sprovođenju Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova pripremljena je sa ciljem da pruži detaljan prikaz ostvarenih, tekućih i odobrenih IPA projekata u ovim oblastima, kao i rezultata i ciljeva ostvarenih njihovim sprovođenjem. Cilj Informacije je i da jasno istakne povezanost IPA projekata sa procesom pregovora sa Evropskom Unijom u Poglavljima 23 i 24. Informacijom će se dati i prikaz ostvarenih obuka službenika u Jedinicama za sprovođenje IPA projekata, kao i izazova koje je potrebno prevazići u cilju adekvatne pripreme za indirektni menadžment (tj. samostalno upravljanje EU fondovima).

II IPA i pregovori za punopravno članstvo Crne Gore u EU

U okviru svojih redovnih aktivnosti u oblasti evropskih integracija, Ministarstvo pravde i Ministarstvo unutrašnjih poslova uz podršku Evropske Unije, Ujedinjenih Nacija, Savjeta Evrope i drugih međunarodnih partnera kontinuirano pripremaju i sprovode projekte čiji je cilj unapređenje sistema i ostvarivanje kriterijuma neophodnih za sticanje punopravnog članstva u Evropskoj Uniji.

Evropska Unija kroz svoje instrumente pomoći nastoji da državama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo pruži pomoć u procesu ispunjavanja političkih, ekonomskih i drugih kriterijuma za punopravno članstvo u kontekstu usvajanja pravne tekovine i najboljih praksi u državama Evropske Unije.

U predstojećem periodu nastavlja se podrška Evropske Unije reformskom procesu, kroz tzv. Novu finansijsku perspektivu, IPA II (2014-2020). Uvažavajući dosadašnji učinak u oblasti pretpristupne pomoći, IPA II ima za cilj pojednostavljivanje postupaka sprovođenja podrške, a jedna od njenih osnovnih karakteristika je sektorski pristup programiranju. U tom smislu, sektor pravde i unutrašnjih poslova jedan je od naročito aktuelnih sektora, posebno imajući u vidu tendenciju što skorijeg otvaranja pregovaračkih poglavlja 23 i 24. Akcioni planovi za pregovaračka poglavlja 23 (Pravosuđe i temeljna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbjednost) koje je usvojila Vlada Crne Gore 27. juna 2013. godine daju jasne smjernice za programiranje IPA II, koja će pružiti podršku u sprovođenju dijela aktivnosti definisanih ovim strateškim dokumentima.

III Projekti

Završeni projekti

IPA 2007 program – „Reforma pravosuđa“ (budžet EK 2.000.000€). Tvining projekat ostvaren u saradnji sa Republikom Austrijom. Projekat je završen uspješno. Ciljevi prvog Tvining projekta u oblasti pravosuđa u Crnoj Gori bili su podrška procesu jačanja nezavisnosti i efikasnosti pravosudnog sistema i promovisanju i zaštiti ljudskih prava i prava djece i omladine u sukobu sa zakonom.

IPA 2007 program – „Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije“ (budžet EK 3.000.000€, kofinansiranje 600.000€). Projekat je realizovan kroz tvining ugovor sa Irskom (1.200.000€) i odnosio se na jačanje kapaciteta zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi za sprečavanje pranja novca i Upravi za antikorupcijsku inicijativu, dok je kroz ugovor o radovima (1.500.000€) i ugovore o nabavci opreme (900.000€) unaprijeđena infrastruktura Policijske akademije i nabavljena oprema za potrebe Uprave policije.

IPA 2008 program – „Podrška unapređenju integrisanog upravljanja granicom“ (budžet EK 2.450.000€, kofinansiranje 850.000€). Projekat je realizovan kroz 2 ugovora o radovima, kojima je obezbijeđena rekonstrukcija graničnih prelaza Dobrakovo i Dračnovac.

IPA 2008 program – „Podrška upravljanju migracijama“ (budžet EK 1.000.000€, kofinansiranje 250.000€). Ovim projektom, koji je realizovan kroz ugovor o tehničkoj pomoći (600.000€), unaprijeđeni su kapaciteti zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova, kao i donošenjem Strategije za integrisano upravljanje migracijama i Akcionim planom za njeno sprovođenje. Ostatak sredstava opredijeljen je za izgradnju Prihvatilišta za strance.

IPA 2009 program - „Podrška za implementaciju novog Zakonika o krivičnom postupku“ (budžet EK 1.000.000€, kofinansiranje 130.000€). Tvining projekat ostvaren je u saradnji sa Republikom Francuskom. Aktivnostima projekta pružena je podrška implementaciji novih instituta uvedenih novim Zakonikom o krivičnom postupku, radi postizanja efikasnosti i brzine u boljem sprovođenju pravde, a u skladu sa evropskim standardima i najboljim praksama, unaprijeđeni su administrativni kapaciteti u tužilaštvima, sudovima, Upravi policije, advokaturi, zabilježen je porast korišćenja alternativnih načina rješavanja sporova i poboljšan je pristup pravdi.

IPA 2009 program - „Jačanje kapaciteta Uprave policije“ (budžet EK 2.000.000€, kofinansiranje 400.000€). Projekat je realizovan kroz tvining ugovor sa Njemačkom (1.250.000€), dva ugovora o nabavkama (1.000.000€) i ugovor o uslugama (150.000€). Uspješnim sprovođenjem predviđenih projektnih aktivnosti, unaprijeđeni su kapaciteti policije uspostavljanjem timova za borbu protiv organizovanog kriminala, sprovođenje mjera tajnog nadzora i finansijskih analiza, uvedena je primjena forenzičkih tehnika i dodatno unaprijeđen sistem granične kontrole na graničnim prelazima, kroz primjenu evropskih IT standarda i obuku zaposlenih. Značajan dio sredstava opredijeljen je i za nabavku opreme.

IPA 2009 program - „Sprovođenje Strategije za zaštitu ličnih podataka u Crnoj Gori“ (budžet EK 700.000€, kofinansiranje 500.000€). Projekat je realizovan kroz tvining ugovor sa Austrijom, a kroz kofinansiranje su obezbijedene usluge i oprema. Ciljevi projekta odnosili su se na jačanje kapaciteta Agencije za zaštitu ličnih podataka, sprovođenje zakonodavstva u odnosu na zaštitu ličnih podataka, dok su glavne aktivnosti bile usmjerene na usklađivanje zakonodavstva i organizovanje obuka na temu značaja zaštite ličnih podataka.

IPA 2010 Tehnička pomoć – Okvirni ugovor „Podrška Podrška sektoru izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori“, u vrijednosti od 200.000 € ostvaren je u periodu januar 2011- januar 2012. godine. Ovaj projekat je imao za cilj jačanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta Ministarstva pravde i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pružanje podrške zatvorskoj reformi u skladu sa standardima EU i najboljim praksama i pružanje podrške u sprovođenju alternativnih sankcija u Crnoj Gori. U okviru projekta pripremljena je preliminarne projektna dokumentacija za zatvor za duge kazne, zatvorsku bolnicu, kapiju kompleksa Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i ustanovu za izvršavanje mjera bezbjednosti.

IPA 2010 program – „Jačanje kapaciteta Uprave policije u oblasti integrisanog upravljanja granicom, kriminalističko-obavještajnog rada i borbe protiv droga“ (budžet EK 1.800.000€, kofinansiranje 850.000€), realizovan kroz dva manja tvining projekta sa Njemačkom (400.000€), dva ugovora o nabavci opreme (2.000.000€) i ugovor o uslugama (250.000€). Glavni rezultati uspješne implementacije projekta odnose se na uspostavljanje sistema kriminalističko-obavještajnog rada, poboljšanje sistema kontrole plave i zelene granice i unaprijeđenje kapaciteta Uprave policije u istragama i aktivnostima koje se odnose na prevenciju suzbijanja krijumčarenja narkotika. Posebno je važno istaći da je ovim projektom omogućena nabavka dva patrolna broda, kao i dodatna oprema za četiri granična prelaza- Ilino Brdo, Dobrakovo, Kula i Ranče.

Aktivni projekti

IPA 2010 Twinning projekat - „Podrška implementaciji Strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije“, ukupne vrijednosti 737.000 € (EK fondovi 700.000 €, nacionalno ko-finansiranje 37.000 €). Glavni korisnik projekta je Uprava za antikorupcijsku inicijativu, a sprovodi se u saradnji sa Federalnom kancelarijom za administraciju SR Njemačke. Projekat je zvanično otvoren 24. oktobra 2012. godine a predviđeno trajanje Projekta je 18 mjeseci.

IPA 2011 Twinning projekat „Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori“ ima za cilj podršku unapređenju zakonodavnog okvira, jačanje institucionalnih kapaciteta Ministarstva pravde i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, sa ciljem promovisanja alternativnih sankcija, poboljšanja funkcionisanja zatvorskog sistema i smanjenja zatvorske populacije. Projekat se ostvaruje u partnerstvu sa SR Njemačkom i Kraljevinom Holandijom. Ukupna vrijednost ovog projekta iznosi 745 000 € (700 000 € iz EU fondova i 45 000 € nacionalno ko-finansiranje). Projekat je počeo 21. januara 2013. godine, predviđeno trajanje je 18 mjeseci.

IPA 2011 Grant Projekat „Pravda za djecu“ se odnosi na podršku reformi sistema maloljetničkog pravosuđa u Crnoj Gori, kroz jačanje preventivnog rada sa ugroženom djecom i porodicama i poboljšanje tretmana djece koja su u sukobu sa zakonom, kroz reformu normativnog okvira i jačanje institucija nadležnih za rad sa maloljetnim prestupnicima. Ukupna vrijednost ovog projekta iznosi 550 000€ (500 000 € Grant, 50 000 € ko-finansiranje UNICEF-a kao implementatora Granta). Projekat je zvanično otvoren 13. decembra 2012. godine, predviđeno trajanje je 18 mjeseci.

Odobreni projekti

IPA 2012 Grant projekat "Podrška Evropske Unije vladavini prava" u vrijednosti od 3 miliona € dizajniran je uz primjenu sektorskog pristupa – u njegovoj izradi sa učestvovali su predstavnici Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva finansija, Uprave policije, Uprave za sprječavanje pranja novca, pravosudnih organa i Centra za edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija. U skladu sa svojom složenosti, projekat će obuhvatiti dvije komponente - efikasnost, nezavisnost i odgovornost pravosuđa i sprovođenje zakona. Sektorski projekat će se sprovoditi u tijesnoj saradnji i koordinaciji nadležnih institucija, što će zahtijevati dodatne kadrovske i operativne kapacitete. Početak implementacije Projekta očekuje se krajem 2013. godine, predviđeno trajanje Projekta je 30 mjeseci.

IV Postojeće stanje, planirane aktivnosti i izazovi

Zbog brojnih novina koje su uvedene centralizovanjem programa pomoći Evropske Unije u jedinstven program – IPA, implementacija projekata predstavljala je svojevrsan izazov institucijama korisnicama. Dodatno, dizajniranjem IPA 2012&2013 projekata u oblasti pravde i unutrašnjih poslova primijenjen je sektorski pristup – Grant projekat “Podrška Evropske Unije vladavini prava” čije se sprovođenje očekuje u narednim mjesecima, će sadržati više komponenti i sprovodiće se u saradnji organa državne uprave, pravosudnih organa i organa za sprovođenje zakona. Ključne uloge u sprovođenju i praćenju sektorsokg Projekta imaće Jedinice za sprovođenje projekata Ministarstva pravde i Ministarstva unutrašnjih poslova.

Dodatno, proces pripreme za programiranje i korišćenje IPA II koji je sada u početnim fazama, biće veoma zahtijevan za institucionalne strukture koje su uključene u korišćenje IPA u Crnoj Gori. Ovo posebno zbog činjenice da je potrebno na nivou pojedinih sektora procijeniti dugoročne potrebe za podrškom EU i u Akcionim planovima za poglavlja 23 i 24 prepoznati aktivnosti za čije sprovođenje će biti nužno obezbijediti dodatna sredstva (poput jačanja administrativnih i tehničkih kapaciteta pravosudnih organa, organa za sprovođenje zakona, izgradnje i opremanja objekata i sl.)

Sektorski pristup za oblast pravde i unutrašnjih poslova podrazumijevaće koordinaciju na visokom nivou, jasnu sliku do sada ostvarenog i definisanje smjernica za dalje unapređenje ovog sektora. Važno je napomenuti da je Nacrtom Nacionalnog strateškog dokumenta za Crnu Goru 2014-2020 (CSP), kojim Evropska Komisija predlaže oblasti koje će u narednih 7 godina podržati svojim fondovima, kao i procenite finansiranja, predloženo da značajan dio fondova bude opredijeljen za sektor „Pravda, unutrašnji poslovi i temeljna prava“.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je, u skladu sa sve većim potrebama ali i zahtjevima koje treba ispuniti u okviru pregovaračkih poglavlja 23 i 24, donošenjem novog Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, u aprilu ove godine, uspostavilo Direktorat za međunarodnu saradnju i evropske integracije, u okviru kojeg funkcionišu i Direkcija za planiranje, programiranje i implementaciju projekata finansiranih iz međunarodnih fondova (koja je ujedno i Jedinca za implementaciju IPA projekata) kao i Direkcija za evropske integracije. Sistematizovan broj radnih mjesta u Direkciji za planiranje, programiranje i implementaciju projekata finansiranih iz međunarodnih fondova je četiri. Visoki programski službenik (SPO) je u radno odnosu, završen je postupak oglašavanja za još jednu poziciju, a kadrovsko popunjavanje Direkcije se očekuje do kraja 2013. godine.

Postojećim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva pravde predviđeno je da poslove Visokog programskog službenika obavlja načelnik Direkcije za EU integracije i međunarodnu saradnju u Direktoratu za međunarodnu pravnu saradnju i evropske integracije, koji je u radnom odnosu na neodređeno vrijeme; poslove Službenika za programiranje Samostalni savjetnik I u toj Direkciji, a poslove Službenika za implementaciju načelnik Direkcije za uslovnu slobodu u Direktoratu za izvršenje krivičnih sankcija.

S obzirom na složenost referata svih navedenih službenika u Ministarstvu pravde i različitost primarnih poslova koje obavljaju, u navedenom kontekstu, rezultati na ispunjavanju obaveza se postižu uz dodatne napore. Ovakva situacija je prepoznata i u preliminarnim nalazima Revizora Evropske komisije koji su u dva navrata sproveli reviziju IPA struktura u Ministarstvu pravde. Tako iz pomenutog Nalaza decidno proizilazi da nejedinstvena struktura IPA jedinice može predstavljati rizik u njenom funkcionisanju.

U cilju unaprijeđenja postojeće strukture, predlaže se više modaliteta, među kojima su najprimjereniji:

1. Odjeljenje za IPA projekte
2. Direkcija za programiranje i sprovođenje IPA projekata u postojećem Direktoratu za međunarodnu pravnu saradnju i evropske integracije

S obzirom na očekivani porast broja projekata i potrebu snažnije koordinacije unutar sektora u svim fazama, prepoznaje se potreba da primarne obaveze najmanje tri službenika Ministarstva budu sprovođenje aktivnosti neophodnih za uspostavljanje i efikasno funkcionisanje sistema indirektnog upravljanja, u skladu sa procedurama -Visoki programski službenik -SPO, Službenik za programiranje i Službenik za implementaciju. Poslovi IPA obuhvataju i pozicije Menadžera za rizike, Službenika za nepravilnosti, Koordinatora za priručnik o procedurama, Službenika za vidljivost i IT koordinatore¹.

Imajući u vidu da su organi uprave u sastavu Ministarstva pravde Zavod za izvršenje krivičnih sankcija i Uprava za antikorupcijsku inicijativu i same institucije korisnice projekata, adekvatan broj službenika Odjeljenja bi bio pet.

U cilju kvalitetnog sistema interne kontrole, Jedinica za međunarodne projekte mora ostvarivati najtješnju saradnju sa svim sektorima, uz poseban akcenat na saradnji sa Jedinicom za unutrašnju reviziju.

Prednosti odjeljenja u odnosu na ostale mogućnosti su u jasno i precizno određenom sistemu obaveza i odgovornosti, koji bi omogućio kvalitetne i efikasne inpute svih organizacionih jedinica i organa u sastavu. Navedeni način na koji bi bila organizovana IPA jedinica bi obezbijedio da se u skladu sa predstojećim obavezama, službenici usavršavaju i obučavaju u skladu sa IPA procedurama u indirektnom upravljanju.

Zbog svega navedenog ponovo ističemo neophodnost adekvatnog planiranja i kontinuiranog jačanja kapaciteta zaposlenih u Jedinicama za implementaciju projekata. Osim toga, definisanje stabilne strukture jedinica i odgovarajuće pozicioniranje u strukturi ministarstava neophodno je kako bi se osigurala konzistentnost i efikasnost u programiranju i sprovođenju projekata, ali i najbolja iskorišćenost i održivost rezultata projekata.

¹ U sistemu indirektnog upravljanja svih 8 pozicija biće neophodne za pravilno obavljanje poslova

Često potencirana preporuka Evropske komisije, kao i preporuka na osnovu dosadašnjeg iskustva - zaposleni na ovim poslovima pored uobičajenih neophodnih kvalifikacija treba da posjeduju visok stepen znanja engleskog jezika.

V Pregled obuka Jedinica za implementaciju projekata

Predstavnici IPA jedinica Ministarstva pravde i Ministarstva unutrašnjih poslova nastoje da kroz praktičan rad ali i rad tokom brojnih seminara i radionica unaprijede svoje poznavanje IPA procedura, čime se postiže veća efikasnost u radu i bolja priprema za uvođenje Decentralizovanog/indirektnog sistema upravljanja.

Tabelaran prikaz edukacija službenika IPA jedinice resornih ministarstava dat je kao Prilog ovoj Informaciji.

Br.	Trening/seminar	Opis	Organizator
1.	<i>Kako komunicirati sa Briselom</i>	<i>Stilovi komunikacije, pregovori, EC procedure</i>	<i>ReSpa</i>
2.	<i>Seminar o pripremi Opisa projekta- ToR</i>	<i>Programiranje, metodologija izrade ToR</i>	<i>Capacity Development Programme</i>
3.	<i>Seminar o IPA programiranju</i>	<i>Priprema Logičkog okvira</i>	<i>Capacity Development Programme</i>
4.	<i>Trening za pripremu Analize opterećenosti poslom</i>	<i>Metodologija pripreme Analize opterećenosti poslom</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
5.	<i>Tumačenje i ažuriranje Analize opterećenosti poslom</i>	<i>Cilj treninga bio je upoznavanje sa metodologijom rada na redovnom ažuriranju Analize opterećenosti poslom</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
6.	<i>Finansijsko upravljanje EU fondovima</i>	<i>Cilj treninga bio je upoznavanje sa procesom planiranja budžeta, kao i nacionalnog budžeta u kontekstu ko-finansiranja</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>

7.	<i>Popunjavanje Obrasca za ukazivanje na rizik i Akcionog plana za rizike</i>	<i>Cilj treninga bio je pružiti podršku Menadžeru za rizike u pripremi Registra rizika i Akcionog plana za rizike</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
8.	<i>„Pravila javnih nabavki“</i>	<i>Cilj seminara bio je predstavljanje praktičnog vodiča za procedure ugovaranja u spoljnim aktivnostima Evropske Unije – PRAG (Ugovori o nabavci robe)</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
9.	<i>Radionica o CAP i procedurama za vidljivost IPA</i>	<i>Predstavljanje svrhe, ciljeva i elemenata CAP i drugih dužnosti Službenika za javnost IPA</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
10.	<i>Trening o upravljanju ljudskim resursima u kontekstu IPA</i>	<i>Cilj treninga bio je upoznavanje sa principima upravljanje ljudskim resursima (HRM), alatima, opisom nadležnosti Jedinice za sprovođenje projekata, poglavljem Priručnika o procedurama koji se odnose na upravljanje ljudskim resursima i sl.</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
11.	<i>Seminar “Pripreme aktivnosti za uspostavljanje decentralizovanog upravljanja IPA fondovima u Crnoj Gori”</i>	<i>Cilj seminara bio je izvještavanje o postojećem stanju IPA-e u crnoj Gori, i objašnjavanje Operativne strukture i procedura, posebno u pogledu horizontalnih pitanja (upravljanje rizicima, nepravilnosti, ljudski resursi)</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
12.	<i>Finansijsko upravljanje IPA fondovima</i>	<i>Cilj seminara bio je upoznavanje sa principima finansijskog upravljanja IPA fondovima, procedurama plaćanja, nalogzima, hijerarhijom odobravanja itd., ulogom Jedinice za sprovođenje projekata u finansijskom aspektu IPA programa u Decentralizovanom sistemu upravljanja</i>	<i>Ministarstvo finansija, CFCU</i>
13.	<i>“Nepravilnosti – ključni akteri i osnovni principi</i>	<i>Cilj seminara bio je upoznavanje sa principima finansijske kontrole EU fondova, sa akcentom na</i>	<i>TAIEX</i>

	<i>sprječavanja, otkrivanje, upravljanje i izvještavanje u pogledu EU fondova u Crnoj Gori</i>	<i>funkcionisanju i saradnji sa OLAF-om</i>	
14.	<i>“Zaštita na radu”</i>	<i>Cilj seminara bio je predstavljanje zakonodavnog okvira i sprovođenja zakonodavstva u oblasti zaštite na radu</i>	<i>Ministarstvo finansija/Nacionalni fond u saradnji sa Upravom za kadrove</i>
15.	<i>Obuka IPA jedinica pred 2. reviziju IPA struktura</i>	<i>Uloga Jedinice za sprovođenje projekata</i>	<i>Ministarstvo finansija, Projekat „Jačanje upravljačkih i kontrolnih sistema za finansijsku pomoć EU u CG“</i>

VI Zaključak

Pažljivo strukturirane Jedinice za sprovođenje IPA projekata u Ministarstvu pravde i Ministarstvu unutrašnjih poslova čine preduslov za kvalitetno planiranje, sprovođenje i nadzor projekata koji se uz finansijsku pomoć EU sprovode u saradnji sa državama članicama. Dalji razvoj IPA strukture u narednom periodu neophodan je imajući u vidu:

- Značaj IPA kao instrumenta kojim EU pomaže boljoj pripremi države za punopravno članstvo
- Političku poruku da će u IPA II (2014-2020) fokus programiranja i fondova biti na pravosuđu i unutrašnjim poslovima i drugim političkim prioritetima u kontekstu pridruživanja Crne Gore EU, kroz podršku sprovođenju Akcionih planova za pregovaračka poglavlja 23 (Pravosuđe i temeljna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbjednost) koje je usvojila Vlada Crne Gore 27. juna 2013. godine
- Činjenicu da se u predstojećem periodu očekuje dobijanje akreditacije za samostalno upravljanje EU fondovima, što prodrazumijeva kompleksne i zahtjevne procedure koje nameću potrebu specijalizacije za njihovu primjenu od strane kadra u institucijama korisnicama